

TEREZA DE ÁVILA

Castelul Interior

Traducere îngrijită de
Ordinul Carmelitanilor Desculți din România

EDITURA HERALD

ORDINUL CARMELITANILOR

București

Cronologie	25
I. Tereza în casa părintească: 1515-1535	25
II. Călugăriță carmelitană în mănăstirea Encarnación. (1535-1562)	26
III. Fondatoarea Carmelului Reformat (1562-1582)	28
IV. Aprecierile oficiale ale Bisericii	35
Introducere	37
Punctul de plecare	37
Ordinul de a scrie	38
Sarcina de a scrie	40
Cenzura și alte avatururi ale manuscrisului original	42
Tema operei	45
Procesul: cele șapte etape ale procesului spiritual	48

CASTELUL INTERIOR

JHS	53
Primul rând de Lăcașuri	57
Capitolul 1	57
Capitolul 2	63
Al doilea rând de Lăcașuri	75
Capitol unic	75
Al treilea rând de Lăcașuri	85
Capitolul 1	85
Capitolul 2	92
Al patrulea rând de Lăcașuri	101
Capitolul 1	101
Capitolul 2	110
Capitolul 3	115

Al cincilea rând de Lăcașuri	127
Capitolul 1	127
Capitolul 2	135
Capitolul 3	143
Capitolul 4	150
 Al șaselea rând de Lăcașuri	 157
Capitolul 1	157
Capitolul 2	166
Capitolul 3	171
Capitolul 4	180
Capitolul 5	189
Capitolul 6	195
Capitolul 7	202
Capitolul 8	210
Capitolul 9	216
Capitolul 10	225
Capitolul 11	229
 Al șaptelea rând de Lăcașuri	 237
Capitolul 1	237
Capitolul 2	243
Capitolul 3	250
Capitolul 4	257
 JHS	 266
 Scurt glosar	 269

Prefață la a doua ediție în limba română

Au trecut deja paisprezece ani de când a apărut prima ediție critică în limba română a lucrării *Castelul interior* îngrijită de părinții carmelitani și, între timp, mulțumită interesului cititorilor pentru Sfânta Tereza de Ávila – mistica din Ordinul Carmelitan care a trăit în Spania în veacul al XVI-lea –, au apărut în România noi lucrări și comentarii asupra *Castelului* și autoarei.

Amintim aici numai unele dintre ele, precum:

- *Mistica Sfintei Tereza de Ávila, o evaluare ortodoxă*, o teză de doctorat a părintelui Marius Dinu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București;
- *În Castelul interior* de A. M. Sicari; *Castelul sufletului*, conținut în *Ființă finită și ființă eternă* de Edith Stein;
- *Castelul libertății interioare* de Tereza Brîndușa Palade.

Cu ajutorul acestei noi traduceri, îmbogățită și de noile studii apărute despre scrierile Sfintei Tereza, suntem convinși că lectura și înțelegerea acestei capodopere a misticii mondiale va deveni mai accesibilă. Știm foarte bine că nici originalul scris în veacul al șaisprezecelea nu este ușor de citit, totuși conținutul său mistic și spiritual este de mare actualitate pentru toți cei care caută să se apropie de Dumnezeu și să se descopere pe ei înșiși.

Chiar aceasta a fost intenția care ne a împins să oferim o nouă ediție a *Castelului interior*: să ajutăm toate acele persoanele care își doresc să pătrundă în sufletul lor pentru a cunoaște minunile pe care Dumnezeu le înfăptuiește acolo.

Cele șapte etape interioare despre care se vorbește în această operă, și care ne conduc la întâlnirea cu Cristos¹ și cu Sfânta Treime, nu trebuie considerate doar acelea ale unui proces de vindecare sufletească, la care mulți se opresc după o simplă abordare psihologică a textului. Acestea nu sunt nici, pur și simplu, diferite momente de rugăciune pe care Biserica le cunoaște din tradiția sau devoțiunea creștină. O citire atentă și, neapărat, recitiri atente ale acestor Lăcașuri ale sufletului ne vor duce, cu răbdare, să descoperim comorile și puterile pe care Dumnezeu le-a sădit în noi și ne va determina să-L iubim și să-L lăudăm datorită faptelor milostivirii Lui și a harurilor pe care ni le dăruiește.

Numai Dumnezeu știe, de fapt, să transforme inimile noastre, să ne arate misiunea proprie în lume și calea unică a sfințeniei și a fericirii noastre, în ciuda luptelor și obstacolelor, care nu lipsesc niciodată dintr-o autentică viață creștină.

Împreună cu Sfânta Tereza, noi suntem convingi că scrierile ei vorbesc și despre sufletul tău, despre cum este alcătuită casa ta. Și cu toate că multe persoane nu trăiesc în mănăstire, ci în familii obișnuite, în lume, noi dorim să punem la dispoziția tuturor harta prețioasă a unei călătorii spre întâlnirea cu Dumnezeu și cu adevărul despre sinele propriu.

Îndrumarea spirituală a Sfintei Tereza ne va face să recunoaștem chemările și semnele pe care Dumnezeu ni le trimite pentru a putea să ajungem în miezul sufletului, acolo unde El Își are locuința, în timp ce trăim viețile noastre obișnuite.

¹ În întreaga lucrare am respectat modul de transliterare al OCD (de exemplu Isus și Cristos, față de modul uzual de transliterare al colecției „Spiritualitate creștină” a editurii Herald, care este Iisus Hristos). (N. red.)

Apropierea de adevăr ne schimbă întotdeauna viața. Tot așa, și această carte va provoca noi convertiri și va suscita noi forțe pentru a înainta pe drumul spiritual. Dacă odinioară misticii, închiși în mănăstiri, au putut să schimbe lumea, înseamnă că darurile lor sunt pentru toți. Astfel, și aceia care trăiesc astăzi în lume o vor putea face mai bună într-un mod eficient, dacă pornesc de la intima lor prietenie cu Dumnezeu.

Adresăm aici și sincere mulțumiri tuturor celor care au contribuit la această carte, prin competența și truda lor generoasă.

Părinții Carmelitani Desculți din Snagov, 2019

Introducere

Castelul interior este o lecție magistrală oferită de autoare. Rezultat matur al ultimelor sale zile petrecute pe pământ, lucrarea reflectă stadiul definitiv al evoluției ei spirituale și completează mesajul operelor anterioare, *Viața* și *Calea*. Relatarea autobiografică a vieții are acum o versiune nouă, mai sobră și mai discretă, disimulată sub anonim și integrând și experiențele din ultimul deceniu. De asemenea, pedagogia *Căii* depășește acum încercările de antrenare în viața spirituală, pentru a pătrunde până în adâncul misterului: deplinătatea vieții creștine.

Lecția va fi completată succesiv de *Întemeieri* și de *Scrisori*, pentru a confirma consemnul din cel de-al șaptelea rând de Lăcașuri: suprema trăire mistică nu-l scoate pe creștin de pe orbită, ci îl menține cu picioarele pe pământ, în dialog cu frații săi.

Punctul de plecare

Primul proiect al *Castelului* este legat de autobiografia Terezei de Ávila. Privită după doisprezece ani, *Viața* ei părea incompletă. Relatarea trebuia reluată și finalizată sau poate chiar refăcută complet, cu o abordare teologică nouă.

Într-un post-scriptum la una dintre scrisorile sale, Sfânta Tereza îi scrie fratelui său, Lorenzo, în ziua de 17 ianuarie 1577: „Am trimis vorbă episcopului (de Ávila, Don Alvaro), ca să cer cartea (*Viața*), căci poate voi dori să o închei cu ceea ce mi-a dat Domnul după aceea, iar, dacă voi putea, să fac alta mai mare”.

Motivul „dorinței” era dublu: ultimii doisprezece ani îi aduseseră o bogăție de experiențe net superioare celor prezentate în *Viața*. Le menționase fragmentar în *Relatări*. Dar nu era vorba numai de noi materiale de construcție. Experiențele trăite în ultimii cinci ani – mai ales începând de la magisteriul Fratelui Ioan al Crucii (1572) – îi oferiseră o nouă cheie de interpretare a întregului parcurs al vieții sale. Cu o viziune mai unitară și mai profundă. Cu posibilități mai bune de sinteză teologică.

Pentru moment, proiectul eșuează. Don Alvaro nu trimite exemplarul din *Viața* și, pe deasupra, câteva zile mai târziu, excesul de muncă zdruncină sănătatea Sfintei. A fost o criză de epuizare, cu o profundă traumă fizică. Dureri mari de cap și văjăituri care o lăsau „năucită” și îngrozită că „ar putea deveni neputincioasă de tot”¹. În urma dispoziției stricte a medicului trebuie să recurgă la serviciile unei copiste din casă pentru a-și rezolva corespondența. Astfel dispare proiectul de refacere a *Vieții*.

Ordinul de a scrie

Refăcută întrucâtva după suferința din februarie, Sfânta se întâlnește la sfârșitul lui mai cu părintele Gracián. Cei doi stau de vorbă în vorbitorul Mănăstirii Carmelitane din Toledo. Părintele se grăbește din Andaluzia spre Madrid, fiind convocat de nunțiu. Ea îndeplinește ordinul de reclusiune, impus de Capitulul General al Ordinului. Un fragment al conversației ne-a ajuns direct, prin pana lui Gracián:

„Ceea ce se întâmplă în legătură cu cartea *Lăcașurilor* este că, fiind eu Prelatul ei și vorbind o dată la Toledo despre multe lucruri din spiritul acesteia, ea mi-a spus: *O, ce bine este scris acest lucru în cartea Vieții mele care este la Inchiziție!* Iar eu i-am spus: «Din moment ce nu o putem avea, scrie din memorie ce îți amintești și alte lucruri, și scrie o altă carte, și scrie doctrina în general, fără să numești pe cel căruia i s-a întâmplat ceea ce spui acolo».

¹ Scrisoarea S 168, 2 și 7.

Și așa, i-am poruncit să scrie această carte despre *Lăcașuri*, spunându-i, ca să o conving și mai mult, să discute despre asta și cu Doctorul Velázquez, căruia i se confesa uneori. Și acesta i-a poruncit tot așa.”¹

Câțiva ani mai târziu, însuși Gracián va completa informația:
„Pe când eram la Toledo, am convins-o pe Maica Tereza a lui Isus cu multă insistență să scrie cartea pe care a scris-o după aceea și care se numește *Lăcașurile*. Ea mi-a răspuns cu același motiv pe care l-am numit și pe care îl numește de multe ori în cărțile ei, cam cu aceste cuvinte:

*De ce doriți să scriu? Să scrie învățații care au studiat, eu nu sunt decât o proastă și nu voi ști ce să spun: am să pun un cuvânt în locul altuia și cu aceasta voi face rău. Sunt multe cărți scrise despre rugăciune; pentru numele lui Dumnezeu, să mă lase să-mi văd de vârtelnița mea și de cor și de slujbele religioase, ca și celelalte surori, nu sunt făcută ca să scriu și nu am nici sănătatea, nici capul pentru aceasta etc.*²

Gracián și Velázquez au învins împotrivirea Maicii. Va aminti chiar ea aceasta în prologul *Castelului*, subliniind dificultatea „ascultării” și repetând motivele împotrivirii sale: de la durerea de cap, până la lipsa totală de inspirație literară; cu o aluzie voalată la cartea *Vieții* sale, care este în continuare la Inchiziție, și la imposibilitatea de a „scoate din memorie” multe lucruri care erau în aceasta, *despre care se zicea au fost bine spuse, dar care cred că s-au pierdut*. Nu va reface relatarea autobiografică. Va ține seama de sfaturile celor doi consilieri, supunându-se întru totul părerii lor, *căci sunt persoane foarte învățate*. Va scrie o carte nouă nu pentru confesorii săi – ca în cazul *Vieții* – ci pentru cititoarele din mănăstirile lor carmelitane,

¹ Notele lui Gracián, în Antonio de San Joaquín, *Año Teresiano*, t. VII, 1758, p. 149.

² Jerónimo Gracián, *Dilucidario del verdadero espíritu*, I, 5: BMC, t. 15, Burgos, 1932, p. 16.

persoane simple și ochi binevoitori, care vor primi cu iubire orice pagină scrisă de ea.

Un proiect cât se poate de modest, care va fi depășit chiar de la primul capitol al cărții.

Sarcina de a scrie

Grafie fermă și redactare rapidă. Nu mai rămâne nicio urmă din ariditatea prologului. Sfânta Tereza scrie curgător, ca și când ar conversa. Pe file mari, de 210 × 310 mm. A datat prologul la 3 iunie 1577. În cincisprezece zile de lucru normal, alternativ cu corul și corespondența, redactează primele rânduri de *Lăcașuri*: primul, al doilea și al treilea. Curând sosește de la Madrid o veste cumplită: „nunțul cel sfânt”, Nicolás Ormaneto a murit (18/19 iunie). Sfânta Tereza trăiește dureros lovitura, care presimte că va fi catastrofală pentru Reforma Carmelului, și se pregătește să meargă la prima¹ sa mănăstire carmelitană de la *San José* de Avila.

A scris 26 de file (52 de pagini pline). A terminat primul capitol al rândului al patrulea de *Lăcașuri*. Trebuie însă să-și întrerupă munca și va mai dura până când o va relua:

Dumnezeule, în ce m-am băgat! Am uitat deja despre ce vorbeam, căci treburile și sănătatea mă fac să o las pentru vremuri mai bune; și cum am o memorie puțină, totul va fi confuz, pentru că nu pot să revin și să recitesc.²

Și așa, cu întreruperi, printre călătorii și tresăriri de spaimă, va redacta următoarele cinci capitole: alte 19 file. Iar numai patru sau cinci luni mai târziu va relua sarcina în mod serios. La Ávila este deja iarnă și acolo, în celula înghețată din San José, va scrie dintr-o răsuflare restul cărții, începând de la capitolul patru al celui de-al cincilea rând de *Lăcașuri*: 16 capitole, din cele 27 câte are lucrarea. De la fila 46r la 110r.

¹ Prima întemeiată de ea.

² 5L 2,1.

Castelul Interior

Acest tratat, numit Castelul interior, a fost scris de Tereza a lui Isus, călugăriță a Fecioarei de pe Muntele Carmel¹, pentru surorile și fiicele ei, călugărițele carmelitane desculte².

¹ Ordin călugăresc născut pe Pământul Sfânt lângă Muntele Carmel, în jurul anului 1200, închinat Fecioarei Maria. Pentru mai multe detalii asupra Ordinul Carmelitan și istoriei sale trimitem la bibliografie, și la opuscul: Părinții Carmelitani Desculți, *Sf. Fecioară Maria de pe Muntele Carmel și scapularul ei. Istoria, ritualul și devoțiunea*, București, 2003.

² În continuarea acestui titlu și a dedicației Sfintei, Părintele P.F. Ribera a scris următoarea însemnare interesantă: „În cartea aceasta de multe ori s-a șters ceea ce a scris Sfânta Maică și s-au adăugat alte cuvinte sau s-au făcut glose pe margine. De regulă ștersăturile nu sunt bune și era mai bine cum fusese scris înainte, fraza era mai bună, iar Sfânta Maică a spus aceasta după aceea; ceea ce se îmbunătățește de multe ori nu se potrivește bine cu ceea ce se spune după aceea și așa se pot justifica foarte bine corecturile și glosele. Deoarece am citit și am privit totul cu multă grijă, mi se pare potrivit să sfătuiesc pe cel ce va citi să citească așa cum a scris Sfânta Maică, întrucât ea înțelegea și știa să spună mai bine, și să lase la o parte tot ce s-a adăugat; iar ceea ce s-a șters din scrierea Sfintei să considere neșters, atunci când nu a fost modificat sau șters chiar de mâna ei, ceea ce se întâmplă de puține ori. Și rog pentru mila lui Dumnezeu pe cel care va citi această scriere să respecte cuvintele și expresiile scrise de acea mână sfântă și să încerce să le înțeleagă bine și să vadă că nu are ce să îmbunătățească și chiar dacă nu le va înțelege să creadă că aceea care a scris știa mai bine și că nu se pot corecta bine cuvintele dacă nu atingi în întregime sensul acestora, deoarece, dacă nu ajunge la el, ceea ce a fost spus foarte potrivit va părea nepotrivit și în felul acesta ajung să se distrugă și să piardă cărțile.”

JHS¹

1. Puține lucruri pe care mi le-a cerut ascultarea² mi s-au părut atât de dificile ca acela de a scrie acum despre rugăciune: în primul rând, pentru că nu mi se pare să-mi fi dat Domnul nici spiritul, nici dorința de a face acest lucru, apoi pentru că m-am chinuit timp de trei luni, mi-a vuit capul și am fost atât de slăbită, încât scriu cu greutate chiar și ceea ce trebuie neapărat să scriu³. Înțelegând însă că puterea ascultării obișnuiește să ușureze lucrurile care par imposibile, voința se hotărăște să facă aceasta cu dragă inimă, deși pare firesc să fiu foarte măhnită, căci nu mi-a dat Domnul atâta virtute încât lupta cu boala neîncetată și cu feluritele treburi în mai multe chipuri să se poată face fără o mare împotrivire. Fie ca El, care m-a ajutat în alte lucrări mai dificile, să mă ajute cu milostivirea Lui, în care mă încred.

2. Cred că trebuie să știu să spun ceva mai mult decât ceea ce am spus în alte lucrări pe care mi-au poruncit să le scriu și mă tem dinainte că vor fi toate cam la fel; pentru că, așa după cum păsările care învață să vorbească nu știu mai mult decât ceea ce li se arată sau ce aud și repetă aceasta de mai multe ori, literalmente așa sunt și eu. Dacă Domnul va dori să spun ceva nou, Maiestatea Sa îmi

¹ În limbă latină înseamnă *Jesus Hominum Salvator*, adică Isus Mântuitor al oamenilor.

² *Ascultarea* împreună cu sărăcia și cu fecioria sunt numite „sfaturile evanghelice” și constituie cele trei promisiuni ale *vieții consacrate*, îndeplinite de călugări și călugărițe.

³ Începe cu o dublă aluzie: se referă mai întâi la ordinul primit de la Gracián și de Dr. Velázquez, care „i-au poruncit” să scrie această carte. Și apoi, la stările ei de boală, începând din luna februarie, anul trecut. Cf. *Scrisoarea* din 10 februarie 1577 adresată fratelui său Lorenzo.

va da sau îmi va readuce în memorie ceea ce am spus în alte dăți, iar eu mă voi mulțumi și cu aceasta, căci memoria mea este atât de slabă, încât m-aș bucura să nimeresc câteva lucruri despre care se spunea au fost bine formulate, dar care cred că s-au pierdut. Iar dacă Domnul nu-mi va da aceasta și voi obosi, și voi avea dureri de cap mai mari, din ascultare voi rămâne totuși cu un câștig, chiar dacă nu se va scoate niciun folos din ceea ce voi spune¹.

3. Și astfel încep să împlinesc ascultarea astăzi, în ziua Prea Sfintei Treimi a anului 1577², în această mănăstire carmelitană a Sfântului Iosif din Toledo unde mă aflu în prezent, supunându-mă întru tot ceea ce voi spune părerii celor care îmi poruncesc să scriu și care sunt persoane foarte învățate³. Dacă voi spune vreun lucru care nu este conform cu ceea ce afirmă Sfânta Biserică Catolică Romană, aceasta va fi din ignoranță, nu din răutate⁴. Acest lucru este sigur, și sunt, și voi fi întotdeauna supusă prin mila lui Dumnezeu, și așa am fost și până acum față de ea⁵. Binecuvântat și slăvit să fie în veci, amin.

4. Cel ce mi-a poruncit să scriu⁶ mi-a spus că aceste călugărițe din mănăstirile Sfintei Fecioare de pe Muntele Carmel au nevoie de cineva [care] să le lămurească unele neclarități cu privire la rugăciune, căci se pare că femeile se înțeleg mai bine una pe alta și, cu afecțiunea pe care o au pentru mine, vor da mai multă atenție

¹ Se referă la cărțile scrise înainte, *Viața* și *Calea*, mai ales la prima, care fusese confiscată și reținută de Inchiziție din 1575, cu doi ani mai înainte.

² Sărbătoarea Sfintei Treimi, a cărei liturghie o inspiră pe autoare, a fost în ziua de 2 iunie 1577. În legătură cu întreruperile în redactare, vezi 5L 4,1. Va încheia cartea la 29 noiembrie 1577 (cf. *Epilogul*, 5).

³ Este vorba de Jerónimo Gracián și dr. Alonso Velázquez, confesorul ei și viitorul episcop de Osma și arhiepiscop de Santiago de Compostela. Cei doi sunt persoane *cu multă învățătură* – cu multe cunoștințe.

⁴ Cuvintele *sfânta catolică romană* au fost adăugate între rânduri chiar de Sfântă, așa cum va face din nou și în epilogul lucrării.

⁵ O „declarație de ortodoxie și catolicism” asemănătoare se poate vedea în prima pagină a *Căii Desăvârșirii*, precum și în prologul *Întemeierilor*, paragraful nr. 6.

⁶ Gracián a fost cel care i-a sugerat să continue.

celor ce le voi spune, dacă voi fi în stare să spun ceva; de aceea voi sta de vorbă cu ele prin ceea ce voi scrie, pentru că pare o nebunie ca acelea ce le voi scrie să fie de folos și altor persoane. Destulă milostivire îmi va face Domnul nostru dacă vreuna dintre ele va profita de aceasta pentru a-L lăuda puțin mai mult; Maiestatea Sa știe că nu doresc altceva și este foarte clar că, dacă voi reuși să spun ceva, vor înțelege că acel lucru nu este de la mine și nu există motiv să mi-l atribuie mie, căci am puțină înțelegere și iscusință pentru lucruri asemănătoare, dacă nu mi-o dă Domnul, în milostivirea Sa.